

SANT JOAN DE LES ABADESSES / FESTA MAJOR 2011

LA VIDA
CULTURAL
DE JSANT
JOAN
ENTRE LA
TRADICI
I LA MO-
DERNITAT
1920/1935

Benvolgudes veïnes i veïns,

Un any més, tinc l'honor de presentar-vos el monogràfic de la Festa Major: La vida cultural de Sant Joan de les Abadesses, entre la tradició i la modernitat 1920 / 1935.

Enguany, el monogràfic està dedicat als santjoanins i santjoanines que varen conèixer en un moment determinat de la història del nostre poble, concretament durant els últims anys de la dictadura de Primo de Rivera i la II República. Es tracta, per tant, d'un acurat recull cronològic, fruit d'un ampli i rigorós estudi, que ens situa en un marc històric concret i que ens mostra la forma de vida i la personalitat dels nostres conciutadans en una època rellevant per la riquesa cultural del nostre municipi i la seva població.

Es podria pensar que la rica vida social de la qual gaudeix el nostre poble és fruit, únicament, de l'estabilitat política i social que ens ofereix la democràcia que viu el nostre país; una democràcia que sens dubte està significat el major grau de llibertat personal, social, cultural i ideològic que s'ha conegut. Aquestes condicions afavoreixen el dinamisme i la creativitat dels moviments socials de la nostra vila sorgits durant l'època en la qual es centra el present monogràfic, i que han marcat el teixit social de Sant Joan de les Abadesses.

La història dels pobles l'escriuen les persones, els seus actes, les seves inquietuds, motivacions i il·lusions; i amb elles, es contribueix a crear uns espais de rela-

ció concrets, que poden arribar a esdevenir entorns amb una rica i àmplia activitat social comuna per a tots els vilatans i vilatanes d'un indret.

A través d'aquest monogràfic hem volgut homenatjar a totes les persones, que al llarg de les diferents èpoques han contribuït d'una forma decidida a que actualment puguem seguir gaudint de moltes entitats i activitats que han sobreviscut al pas del temps, i que com a llegat intangible ens correspon conèixer, vetllar i preservar.

Com podreu descobrir en la lectura de les següents pàgines, les circumstàncies d'aquella època van permetre endegar moltes de les iniciatives públiques i privades que dinamitzaven la vida social i cultural del moment. L'anhel d'una societat moderna i avançada culturalment, marcava el ritme social, mentre l'entorn eclesial no volia cedir terreny i reclamava el seu paper en una època d'importants canvis històrics propiciats per l'arribada de la industrialització i de noves expectatives socials, culturals i econòmiques per a la gent del nostre poble.

Teniu a les mans un excel·lent treball de recerca que us permetrà conèixer i entendre més i millor la identitat del nostre poble i de la seva gent. Llegir-lo sens dubte és una tornada a l'origen d'associacions, activitats, tradicions... que encara avui perduren en el nostre poble.

Les meves més sinceres felicitacions a l'autora i autor d'aquest monogràfic.

Bona Festa Major a tothom!

Ramon Roqué Riu,
alcalde

Des de finals del segle XIX la industrialització s'endinsà per les conques dels rius Llobregat i Ter a la recerca del carbó de les mines d'Ogassa i de Berga i de l'aigua dels rius, barata i assequible, així com d'una mà d'obra més dòcil que la de les ciutats litorals, ja molt reivindicativa.

Les xemeneies que s'alçaren per damunt dels pallers alteraren la fesomia de moltes poblacions, l'aire s'enterbolí pel fum de les fàbriques i locomotores, mentre el crit de les sirenes convocava diàriament homes, dones i nens a llargues i dures jornades laborals.

La Revolució Industrial va transformar el paisatge, l'urbanisme i les formes de vida i de pensar de la gent. Noves ideologies: republicanisme, nacionalisme, socialisme... qüestionaren el decrepít estat liberal vigent des de 1833.

Però malgrat les convulsions i dificultats, les primeres dècades del segle XX van ser uns anys d'un gran dinamisme cultural: música, dansa, teatre, esports, revistes, biblioteques... foren impulsades per societats de signes i finalitats diverses, que van aconseguir estendre la cultura entre capes socials molt àmplies, tot i oferint unes formes d'esbarjo diferents a les de les tavernes, en què tradició i modernitat convivien amb més o menys harmonia.

Descriure, doncs, com eren les festes i les activitats culturals de Sant Joan, així com les entitats que les van impulsar en

els anys anteriors a la Guerra Civil és el tema que hem escollit per al monogràfic d'aquest any, quan la vila va experimentar unes transformacions pregones i decisives per al seu posterior desenvolupament.

Per dur-ho a terme hem consultat les fonts documentals existents als arxius municipal i parroquial, els programes de Festa Major d'altres anys, monografies; i hem pouat en la memòria de la gent que va viure aquells dies i encara en guarda el record.

Context

A les acaballes del segle XIX moltes coses havien començat a canviar a Sant Joan, malgrat l'aparent somnolència que semblava afectar-lo. Un dels revulsius fou l'arribada del ferrocarril l'any 1880 que afavorí la modernització de la indústria. Els sotracs dels vells telers dels paraires, carders... aviat quedaren ofegats per la remor incessant dels nous telers mecànics, molt més ràpids, eficients i incansables: El rellotge del monestir, encarregat de marcar el ritme de les hores des del segle XVI, es trobà amb la competència de l'udol de les sirenes fabrils, el nou cronòmetre de les vides i quefers dels vilatans: el pas pausat escombrat per les presses d'haver de complir amb la duresa d'un jornal que no volia saber res de retards.

Tren i fàbriques es van veure acompanyats per l'aparició d'altres sectors econòmics: empreses de transports, de construcció, serveis... que generaren un creixement econòmic important reflectit en els 4000 habitants censats en el padró municipal de l'any 1930.

El tren impulsà, a més, una profunda

remodelació urbanística de la vila a partir de la construcció del Pont Nou i l'obertura i ampliació del carrer de Comella. S'arranjaren vells espais com el passeig de l'Era Gran. El seu tram alt es va reconvertir en passeig Ramon de Bianya el seu tram baix en passeig del Comte Guifré. S'urbanitzà la plaça d'en Clavé, lloc on es plantejà d'ubicar-hi el nou ajuntament. L'any 1926 l'arquitecte Jeroni Martorell dissenyà el projecte d'exemple de la vila, «Las Nuevas Alineaciones», a partir del carrer Ramon d'Urg.

També es bastiren nous equipaments com l'Escorxador, el grup escolar General Barrera, de titularitat pública, que reunia en un sol edifici els nens i nenes, abans repartits entre el Palau de l'Abadia els nens i a l'immoble nº 1 de la plaça Abadessa Emma les nenes. A més, hi havia l'escola parroquial de nens, al Centre Catòlic; i l'escola de nenes i pàrvuls de les Germanes Carmelites.

Solventats els espais, urgia potenciar la qualitat de l'ensenyament i el temps d'escolarització de l'alumnat. Una mostra del que s'afirma és l'estadística de la població de més de catorze anys que no sabia llegir: un 33% entre els homes, segons consta en el padró de 1930 i entre les dones, aquest percentatge arribava al 40%. Pensem, però, que les dades reals podrien fins i tot ser superiors. Els més afectats eren els obrers i els jornalers, tant del camp com de la vila, cosa que ens indica la poca eficiència de les polítiques educatives que dugueren a terme els successius governs liberals per un cantó i, per l'altre, que la majoria dels nens i nenes s'incorporaven massa aviat al món del treball per aportar el seu minso salari al peculi

familiar apaivagant-ne, ni que fos una mica, les carències econòmiques que patien.

En aquells anys les condicions laborals eren extremadament dures: sous baixos i jornades llargues; de fet, tenim constància de reiterades queixes de treballadors de les fàbriques d'aquí i de la comarca que seguien fent la jornada de dotze hores quan la llei ja n'establí la de vuit. El rector de la vila, mossèn Miquel Serra, també es queixava que molts amos obligaven a treballar els seus treballadors els diumenges impedit-los el descans setmanal que necessitaven per reposar les seves forces físiques i el compliment del precepte dominical. Per altra banda, les llargues jornades laborals obligaven a les nenes a suplir el paper de les mares que s'havien incorporat al treball fabril.

A l'altra cantó de l'arc social veiem que les velles famílies nobiliàries que constituïen l'aristocràcia local, ja feia anys que havien abandonat la vila. Qui ocupava el seu lloc? No pas els empresaris tèxtils, que eren forasters que només passaven temporades curtes a la vila, malgrat tenir-hi residència, sinó els directius de les fàbriques, els fabricants de ciment, els grans comerciants i propietaris vilatans de sòl urbà i rural. Entremig, les professions liberals, contractistes, mitjans i petits comerciants que configuraven el sector d'on sorgien la majoria de membres de les juntes directives de les entitats i regidors de l'Ajuntament.

L'arribada del tren, però, no només obrí noves perspectives industrials, sinó que afavorí l'estada de forasters a la població, atrets tant per la seva història com pel seu paisatge. Algunes famílies de Barcelona, Sabadell i Girona l'escolliren com

Manuel Blanxart, prohombre de la vila, formà part de les juntes directives del Centre Catòlic i fou un dels impulsors de la revista Restauració.

a lloc d'estiueig: els Gorina, Bellapart, vídua Comella, Fisas... A part de la presència ja habitual d'aquelles famílies també cal afegir-ne d'altres, com ara les visites puntuals que solien realitzar periòdicament alguns pintors famosos –Lluís Rigalt, Santiago Rusiñol– per plasmar-ne en teles i dibuixos diferents indrets tant de la vila com dels seus entorns. I amb ells també escriptors i literats, essent-ne el cas més paradigmàtic el de Joan Maragall.

No cal ni dir que aquelles visites, conjuntament amb els avenços en el camp dels mitjans de transports i comunicacions, donaren entrada a noves maneres de pensar i actuar eixamplant així els horitzons culturals de la vila, que es veieren reflectits en els canvis que lentament però inexorable anaren experimentant les festes i activitats culturals organitzades per les diferents entitats locals.

Cicles festius

El ritme de les celebracions de la vila seguia el propi de les festivitats religioses que hi havia al llarg de l'any, amb l'única excepció de les gatzares de Carnestoltes. Es poden distribuir les diferents jornades festives en quatre cicles, un per estació; i corresponia a les celebracions hivernals donar el tret de sortida per raó que obren i tanquen l'any a l'ensem.

El cicle nadalenc incloïa, com ara, les diades de Nadal i Sant Esteve, Cap d'Any i Reis. Les celebracions religioses s'iniciaven amb la Missa del Gall, que s'oficiava a les cinc de la matinada (quan canta realment el gall); l'any 1926 s'oficià a mitjanit de manera excepcional.

Per aquells anys era un costum força estès anar a visitar pessebres per les diferents cases del poble; i l'any 1931, a iniciativa del regidor Sr. Corominas, se n'instal·là un al Palau de l'Abadia "per recollir fons per a la Beneficència Local i Biblioteca del llibre". Les germanes carmelites, al seu torn, solien organitzar exposicions dels treballs de cal·ligrafia, dibuix, pintura i brodats, que elaboraven les seves alumnes.

El dia de Nadal també era aprofitat per algunes entitats de caire confessional per fer trobades o dinars de germanor, com el que van dur a terme l'any 1927 els so-

cis de la Lliga de la Perseverança "(...) Després obsequiaren els malalts de l'hospital amb torrons i altres coses del dia". La referència als torrons ens informa que eren, juntament amb les neules, els postres propis d'aquells dies si bé sense la gran varietat actual. El més típic era el d'Agramunt, elaborat amb mel, avellanes i pa d'àngel; més endavant s'hi afegí el de crema.

És de suposar que la quitxalla del poble feia cagar el tió; malgrat que no tenim notícies documentals que així es fes. Fonamentem la nostra afirmació tant en l'arrelament de la tradició com en el poema titulat Tió... Tió:

*Tió... tió
caga turró
pel naixement
de Nostre Senyor.
La cançó que els catalans
sabem tan petits com grans,
per cantar en aquest dia,
per alegrar les nostres llars,
se sap per totes les parts
que Nadal porta alegria.
Ho espera la mainada
per fer-hi la gran cantada,
que surti força turró
i mentre a fora glaça,
esperen els de casa
lo que està deixant el tió.
Pel que nasqué a Betlem
homenatge així li fem
és Jesús, amb tot honor
i a cada u pel que toca
els petits canten de boca,
i els grans la cantem de cor.
Tió... tió
caga turró.*

Met de la Muntanya
(Castell-Tallat nº 8, desembre de 1930)

No hem trobat referències que la nit de fi d'any se celebrés ni que hi hagués el costum de menjar el raïm al toc de les dotze campanades; de fet tampoc ens ha d'estranyar tant, ja que la tradició festiva catalana es centra en el fet de celebrar el començament de l'any (=Cap d'Any) i no pas l'acabament.

De les activitats organitzades per commemorar l'Epifania, cal diferenciar entre les pròpies de la vigília i les del dia de

Artur Gas, secretari de l'Ajuntament al llarg dels anys vint. Va elaborar, amb motiu de la Festa Major de 1927, un monogràfic molt complet sobre pràcticament tots els aspectes de la vila.

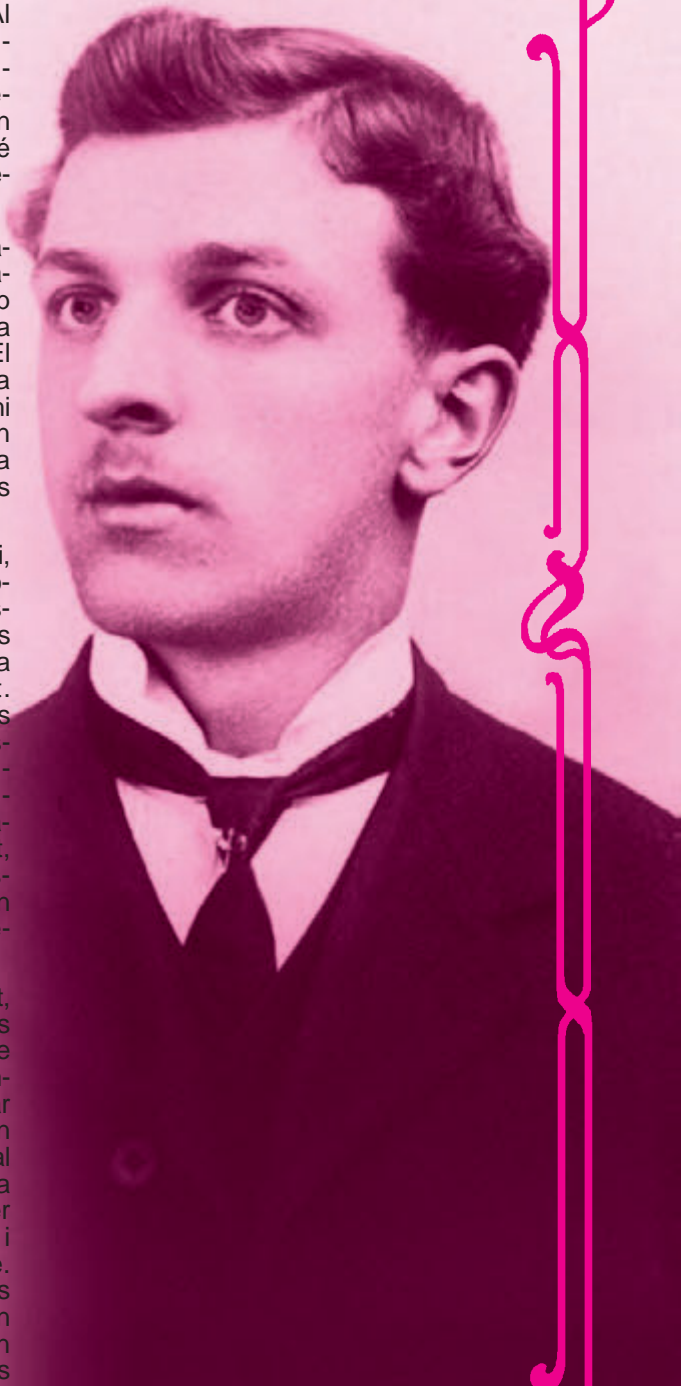

velló”, de Folch i Torres o Els Pastorets tradicionals o Borrego i Carquinyoli, de Lluís Millà, música de Marroco i Ferré. Al Centre, on l'activitat teatral era frenètica, s'escenificaven altres obres relatives a l'infant Jesús: “El Bressol de Jesús” o “El Misteri de Nadal” de mossèn Francesc Gay. La secció infantil també hi col·laborava tot representant obres reduïdes de temàtica nadalenca.

Els cinemes Centre i Santjoaní projectaven pel·lícules, mentre que al cafè Bellapart hom podia gaudir de concerts amb les peces de moda d'aleshores com La Dolorosa i Los de Aragón de Serrano, El duo de la Africana, el vals-jota, El califa de Bagdad de Boieldieu, etc. Els balls hi eren ben presents ja des del dia 24, en sessions de tarda i nit en els locals de La Constància, Atlàntida o en els salons dels cafès Bellapart i Industrial.

El segon cicle festiu, mòbil al calendari, s'iniciava amb les carnestoltades; ho posem en plural perquè abastaven de dissabte a dimecres fins que a l'any 1930 es publicà un reial decret que les restringia al dissabte i diumenge únicament. Aquest decret no va agradar gaire als vilatans: “El govern havia limitat les festes de Carnestoltes al diumenge prohibint les festes del dilluns, dimarts i dimecres. Per això escoles i treballs havien de funcionar. Aquí, dissortadament, no s'ha observat aquesta encertada disposició perquè les coses continuaren com els altres anys i amb les ximpleries de sempre...” (Restauració)

Seguint les disposicions del reial decret, el professorat de les Escoles Nacionals va obrir les portes del centre el dilluns de Carnestoltes, però veient que els alumnes no hi varen acudir, decidiren tancar de nou. I és que aquestes gatzares eren molt esperades per anar al cinema o al Centre, on es representaven obres a la secció infantil (El retorn de Palestina, per exemple) o sainets, sarsueles i comèdies per passar-s'ho d'allò més bé. De fet, però, els grans protagonistes d'aquells dies eren els balls, que en sessions dobles de tarda i nit n'oferien tots els locals fins ara esmentats, menys el Centre, que seguia fil per randa les recomanacions dels redactors de la re-

Jaume Soldevila, alcalde de la vila en els anys vint i primers trenta.

El Batlle d'aquesta Vila

Marqués de la Mandanga; Barón del Barrio Xino; Conde de la Cardalda; Laureado con la medalla de Lladronissi - perpetuo

ESTÁ A PUNTO DE DINYARLA

Havent rebut els quartos dels que han pagat el reparto i la medellició de tots els que ho arruinar.

O. J. A. L. Á.

Els que somicaren: En Fredriquet (Marqués de la Titallada); El Llepiçol (Marqués dels Comptes bruts) En Peptius peleta (L'encubridora Municipal); En Peptius fusté (Barón de la Carlinada i dels Cara-Girats); En Pineda (Marqués de la Calvície); En Carllius (El perfecte mal educat)

Els que riuran; Tot el poble homat.

Dregan als seus escassos partidaris el deixin disfrutar de l'altra vida.

El sotarrainent tindrà lloc (si es que la dinyi) el dia del enterro de la sardina, sortint el dol d'on ha servit els nostres falços administradors per explotar-nos a tots i traslladant seguidament al Pou d'en Pascal.

EPITAFIS

About vós ión escrivit...

—Deixeu passar Vinxeta
que en aquest moment
deixa la caixa del poble nete.

Lliaren-nos de sa mori dia en Fredriquet
que Sant Roc ens ajudi, diu en Vilaseca
que si s'arriba a morir en Jaumel
no podrem tirar més de la rifleta.

Yo de este pueblo me iré
a todos los habitantes jureté
y en donde quiera que fúe
la razón atropellé.

També diu el Cap Pelat
(jubre de mi, si es mort!
que en tindrè de mala sort
altra volta a la Vall del Bach.

En Carllius també plora
i està ben desesperat;
dimes penso que a no tardar
li donarà un estofat.

Marcho de este mundo contento
sin atropón otro afixa;
dones les pesettes que m'importo
EIS DEL POBLE LES PAGARAN.

vista Restauració (1928) “que per divertir-se no s'ha d'acudir a funcions de moralitat dubtosa”.

A les colònies Jordana i Llaudet també se celebraven les carnestoltades amb brogit i animació, segons podem entreveure a través de les diferents publicacions que n'informen. A la colònia de Cal Gat el ball de nit que s'hi celebrà pel carnaval de l'any 1930 destacà “per lo espanterrant, esparverant i altres paraules acabades en 'ant' amenitzat per l'orquestra Santjoanenca. No faltaren els balls d'obsequi i sorpresa a l'abast de totes les fortunes pel seu preu mòdic encara que foren objectes de suma utilitat.” Per a la mainada s'organitzà la Figureta “No hi haurà canya ni bastó que no porti la figa al cordó”, i per acomiadar-se de Sa Majestat el rei Carnestoltes, un gran ball amenitzat per la Banda de Campanetes composta de 64 músics.

La colònia Llaudet no quedava enrere: pel carnaval de l'any 1934 s'elegí Miss Carnaval “per seguir la moda de tot el món d'elegir les misses, (no volem dir ni cantades ni resades) diem d'elegir les noies més guapes. Nosaltres també elegirem la damisel·la més guapa de la colònia que farà acte de presència al Ball de Nit que se celebrarà a les 10

amb la cooperació de l'orquestra Els Des-camisats. També s'elegirà el 'Mass' Colònia, o sigui, el jove més guapo.”

Curiosament enlloc no hem trobat cap referència ni a disfresses ni a rues; és més, la Veu del Pirineu ho deixa ben clar: “de disfresses ni una: millor!”

Acabat el Carnestoltes entrem en temps de Quaresma, temps de recolliment i preparació de la Setmana Santa. Les activitats del Centre Catòlic tenien més que mai un caire edificat com es desprèn del repertori d'obres de teatre o cinema que oferien: El Presidiari, de Joan Manobens, representacions de Calistènia per part de la secció de nens i nens del Centre Catòlic, passis de pel·lícules sobre la vida de Jesús o de sants, etc.

Era el moment per dictar conferències de temàtica religiosa i moral: la vida de família, les missions, la santa missa, els llocs sants estudiats per l'orde franciscana, astronomia, etc, o organitzar viatges a santuaris de renom, com el de Lourdes l'any 1927.

Les altres entitats de la vila no se cenyien tant a aquesta concepció religiosa del temps quaresmal: per exemple la cooperativa La Constància l'any 1932 organitzà un homenatge al gran dramaturg català Àngel Guimerà, representant Terra Baixa a càrrec de l'elenc de la cooperativa L'Econòmica Ripollesa. L'acte s'arrodoní amb una segona obra: Mala Nit.

Els balls hi eren ben presents tal i com es desprèn de les queixes del rector, mossèn Miquel Serra: “continuen les disbauxes per Carnestoltes i fins i tot les primers dies de Quaresma vénen joves de Camprodon, Olot i Ripoll a la vila perquè no poden ballar a casa seva.”

L'ermita de Sant Antoni a principis dels anys trenta amb el campanar vell.

El diumenge de Rams la mainada anaven a beneir palmes, palmons i rams. Aquesta festivitat i la de Sant Josep -a vegades s'esqueien molt properes en dates- eren molt celebrades a la vila. Per Setmana Santa les funcions litúrgiques prenién tot el protagonisme, iniciant-se la tarda del Dijous Sant, quan els vaillets anaven al Monestir amb les matraques a les mans i les feien rodar incessantment per simbolitzar que mataven jueus, seguint uns "costums que impregnen els cors dels nens i que s'han de conservar". El Divendres Sant, Via Crucis pels carrers de la vila i a esperar fins dissabte que, amb el toc d'Al-leluia sortien els cors de caramelles del Cor de La Constància i de la secció infantil del Centre per donar "al veïnat les primeres expressions d'alegria de la Resurrecció". El diumenge de pasqua, balls, cinema, teatre i inauguració de la temporada sardanística que es perllongava fins la tardor. Val a dir que una tradició tan viva ara com és la de la Mona aleshores no s'estilava ni tampoc que els padrins la regalesin als seus fillols. El pastís que més s'hi acostava era una mena de tortell adornat amb ous de colors diferents.

Una mostra escaient de la religiositat: les processons que regularment s'organitzaven per festejar certes diades assenyalades del calendari cristià.

Diada de Rams amb la quitxalla endiumenjada. Era el dia que hom solia estrenar la roba de primavera.

Joan Roqué, president del Centre Catòlic (1923 -1932), una altra de les entitats emblemàtiques de la vila i amb una intensa i amplíssima activitat recreativa i cultural alhora .

Des de principis de juny les festes no paraven (Pentecosta, Corpus...). La Colònia Llaudet el 8 i 9 d'aquest mes celebrava la seva Festa Major amb sardanes a la Font del Colom, concerts, serenates i balls de tarda i nit.

L'aplec de Sant Antoni, de llarga tradició a la vila i molt seguida, ja que segons la llegenda àuria del sant de Pàdua, aquest va venir a predicar a les valls ripolleses on deixà testimonis tant de la seva bondat com d'algun que altre miracle. Els pabordes anunciaven la festa i instaven als vilatans a pujar-hi. El programa solia ser força vistós: el dia abans, la cobla de la vila anunciava la festa amb un "airós passant" i tot seguit audició de dues sardanes a la Plaça Major. El dia del sant, el 13 de juny, a les vuit del matí "la cobla de la vila deixondirà els veïns convidant-los a pujar al santuari", i un cop a dalt, l'orquestra repetia el passant al redós de la capella mentre la campana cridava tothom per tal d'assistir a la benedicció del terme i, tot seguit, la missa panegírica. Acabades les funcions religioses, ballada de dues sardanes.

A les tres de la tarda, rosari i cant dels goigs amb presència de les autoritats; a les cinc, la clàssica audició de sis sardanes davant de l'ermita; a la mitja part, enlairament de globus i final de festa amb "el popular ballet 'La Tuta'". De retorn al poble, nova audició de sardanes a la Rambla Abat Ramon de Banyà.

La festa de Sant Joan, inici del cicle estiuenc i anomenada la Festa Major Petita per molt veïns, venia marcada per tot un seguit d'activitats, com ara les fogueres tradicionals, que s'encenien la nit de la vetlla. Les populars revetlles també hi eren presents. Era la nit triada per l'Atlàntida per inaugurar la temporada d'estiu i a tal fi organitzava concerts i "balls de nit d'estil venecià en l'esplèndid jardí il·luminat"; la música a càrrec de l'orquestrina Els Vermells Jazz.

L'endemà, el dia de la festivitat, tenia lloc la fira amb parades de joguines i atraccions per a la mainada; al número 19 de Restauració (1928) se'ns informa que "el dia de Sant Joan va cridar l'atenció uns 'cavallets' a la fira amb el corresponent orgue que diver-

Ramon Serrat: reconegut compositor de sardanes i primer director de l'escola municipal de música del poble, planter de l'esclat d'orquestres i orquestrines que floriren a Sant Joan al llarg de la segona meitat dels vint i els primers trenta.

tia sobretot els que patien insomni”.

L'arribada del bon temps i dels estiuejants s'aprofitava per celebrar totes les festes de la temporada: Sant Pere era la del Centre Catòlic, amenitzada amb concert i teatre; la marededéu del Carme era la Festa Major de la colònia Jordana (16 i 17 de juliol) amb enlairament de globus aerostàtics i a la plaça sota un embalat teixit de garlandes de boix, concerts, sardanes i balls; el 22 de juliol, Santa Magdalena, amb sardanes per celebrar la festa del raval de Sant Pol; per Sant Jaume, balls, teatre i sardanes a l'igual que per la festa de la marededéu d'agost o de l'Assumpta.

Els dies llargs afavorien les sortides a Montserrat, Núria... algunes d'elles organitzades per a estiuejants i vilatans amb recursos per l'empresa de transports Conill; lògicament era el temps més propici per a l'excursionisme i ciclisme; de fet tenim notícia de l'arribada d'excursionistes de diferents indrets de Catalunya. Els vilatans també el practicaven i si s'esqueia anaven a capbussar-se pels rius i gorgs de la comarca, sobretot la quitxalla, que gaudia del temps lliure propi de les vacances estivals. En referència a això, des de Restauració, es recomanava als pares i autoritats “que vigilin els nois i noies, que no molestin als veïns i que no vagin a les vores del riu amb perill de faltar a la moralitat o bé de patir una desgràcia.”

Pel juliol de l'any 1926 Sant Joan va viure deu dies de festa grossa en motiu de la commemoració del cinc-cents aniversari de la troballa del Santíssim Misteri. Se celebrà amb tota mena d'actes esplendorosos el juliol de 1926, que és quan el seu culte va viure els moments més solemnes. La vila no només es convertí en un lloc de jubileu eucarístic sinó que també en va saber treure un benefici econòmic gens menyspreable.

Els actes commemoratius comptaren amb la presència d'altres autoritats. Religioses com el cardenal patriarca de les Índies o seglars com el capità general de la VII regió militar.

Les funcions religioses començaren el dia 16 de juliol amb un repic de campanes a les dues del migdia i visita al cambril del Santíssim Misteri a la caiguda de la tar-

da. En els dies següents, les misses, processons, Te Deums, exposicions i adoracions particulars de la sagrada forma s'anaren succeint fins als actes de cloenda del dia 25, un Ofici Solemne a les 10 del matí i la visita al Santíssim Misteri a les 19.30 amb prèdica inclosa. Aquestes celebracions eucarístiques també ens informen de la devoció popular a la marededéu de Lourdes, ja que el dia 22 a les deu de la nit s'organitzà una “Marxa de les Antorxes” a la plaça del Corral de l'Abadia per saludar la Verge de Lourdes en la seva petita capella.”

De manera paral·lela es desenvoluparen els actes cívics per complementar els religiosos. El dia 16 a les nou del vespre i com a símbol de la llum de Crist, va tenir lloc la inauguració de “lluminàries particulars i públiques, focs de bengala, elevació de globus i fogates a les cases de pagès de les muntanyes veïnes.”

Traques valencianes, passants, vermutats d'honor a les autoritats, audicions de sar-

Carrer adornat amb els ramatges típics d'aquells anys amb motiu de les festes celebrades en honor del cinc-cents aniversari de la troballa del Santíssim Misteri l'any 1926.

danés a pràcticament totes les places de la vila, concerts oferts tant per la Banda del Batalló d'Estella com per la Societat Coral de la vila o la Joventut Choral Abadessenca (a l'estendard de la qual el capità general imposà "una rica corbata obsequi de l'Ajuntament" un cop van haver interpretat l'himne Gloria a Espanya davant de la Casa de la Vila), ball de les Caputxes i Gambetos, conferències al teatre del Centre Catòlic de temàtica científica i recreativa... En fi, tot un programa dissenyat per animar la festa i en què les sardanes tingueren un protagonisme absolut. El dia 25 a dos quarts de deu del vespre un castell de focs d'artifici i una audició de sardanes a la Rambla Abat Ramon de Bianya posaren punt i final a deu dies de celebracions en commemoració de l'efemèride eucarística.

La Festa Major era la culminació del cicle festiu estival i, sens dubte, la festa més important de la vila. Segles enrere s'havia celebrat per Sant Joan Baptista, però la importància creixent del culte i veneració a la sagrada forma del cap del Crist del Santíssim Misteri ran del la seva troballa l'any 1426, n'aconsellaren el trasllat a les dates actuals.

La seva celebració es fixà per al segon diumenge de setembre a partir de 1666 quan la Sagrada Congregació del Ritus permeté que es cantés la missa votiva del sagrament estant exposat el Santíssim. Aquella data era la més apropiada per a la pagesia ja que s'havien acabat les tasques de la collita. L'any 1931 sota l'alcaldia de Jaume Soldevila es va proposar canviar-la al tercer diumenge d'agost, però la mesura fou derrotada en el plebiscit realitzat per a tal fi entre els caps de família i els contribuents.

A les dues del migdia del dissabte les campanes repicaven anunciant l'inici de la festa. A les set de la tarda, tenia lloc la descoberta del sagrari del Santíssim Misteri que romania obert per a la veneració dels fidels tots els dies de la festa.

Al vespre, "mentre la vila enjoïada s'il·luminava", tenia lloc el concert de músics al campanar, entre repic i repic de campanes. Tot seguit, el passant pels carrers del poble fins a la Plaça Major on

Lluís Corominas, regidor en els anys trenta i organitzador actiu de diverses activitats de lleure i cultura d'aleshores.

es ballava el Contrapàs dels Bojos i després, sardanes.

El diumenge, passant pels carrers de la vila fins a la plaça on els pabordes i pabordesses ballaven el contrapàs i conjuntament amb les autoritats, anaven a Ofici Major. En sortir, a partir de 1931, balls de gegants i nans. A l'una del migdia, el típic llevant de taula: els pabordes passaven per les cases i rebien dels comensals diners o menjars. A les quatre de la tarda, ball de Caputxes i Gambetos que durant els anys vint es tornaven a repetir a la nit; l'any 1934 es restaurarà la dansa que prengué la forma, música i coreografia actuals. Tarda i vespre, les sardanes repartides entre el passeig i la plaça no hi faltaven.

Dilluns tarda, Novenari del Santíssim Misteri mentre a la vila es repetien les sardanes i el Ball de Caputxes i Gambetos per la nit. Fins el 1894 la festa s'acabava aquell dia, però segons Manuel Blanxart, el 1880, primer any en imprimir-se el programa de la festa, s'anuncià per al dimarts "tornaboda general per les fonts que rodegen la vila"; molts vilatans no hi van poder assistir per ser dia feiner i es va haver d'esperar el 1894 quan, gràcies al conveni entre els administradors del Santíssim Misteri i l'Ajuntament, es va allargar un dia més la festa, establint-se per al dimarts la tornaboda a la font del Covilar. Recordem que una tornaboda és la festa que es fa el darrer dia o just l'endemà de la festa major o d'una festivitat important.

Així doncs, el dimarts al matí es tocaven sardanes al passeig i places de la vila i a les tres de la tarda el passant recollia tots aquells que volguessin celebrar la tornaboda al Covilar, seguida de sardanes i aixecament de globus, fins que en fer-se fosc es tornava a la vila amb la Marxa de les Torxes, candeles dins de paperines de paper que des del primer any es van encendre per il·luminar el camí. La marxa recorria els principals carrers fins arribar a plaça on es ballava una sardana molt "rellarga". L'any 1930 un "estol de vailets bons patriotes canviaren la lletra tradicional de la sardana" que aquell any interpretava la Principal de Palafrugell:

*"a la torre xica
a la torre gran
si n'hi ha una noia
que l'estimen tant."*

per:

*"a ma aimada Vila
la de Sant Joan
per més que te'n facin
no t'humiliaran."*

Els focs d'artifici i sardanes marcaven la cloenda de la festa. Aquests eren els actes tradicionals o "a l'antigalla", tal com anunciaven els programes. Els temps, però, anaven canviant i amb ells vingueren altres activitats. L'afició per la música es traduí en concerts i serenates interpretades per les bandes de la vila o les forànies, especialment contractades per aquelles dates. Igualment es pot dir del teatre: els elencs artístics del Centre i de La Constància escollien el millor del seu repertori per a l'ocasió, el mateix que el teatre Santjoaní. Al teatre s'hi afegí el cinema, sobretot a partir dels anys 30 quan ja era sonor, així com les curses ciclistes i els partits de futbol un cop es va poder disposar del camp de futbol Manigosta. Però sobretot es van imposar els balls

Passant de Festa Major al creuament del Passeig amb el carrer Beat Miró i tornaboda al Covilar.

Joan Danés i Vernedas, impulsà, juntament amb altres santoanins, la restauració del Ball dels Pabordes. També fou un dels primers en reclamar l'erecció d'un monument en memòria de Joan Maragall a la font del Covilar.

que en sessions de tarda i nit s'ofertaven al cafè Bellapart, La Constància, Atlàntida o can Pep, cosa que reflecteix l'èxit que tenien entre la població, tot i que des d'alguns sectors de la vila no es cansessin d'atacar "els balls exòtics contraris a la moral, perjudicials a la salut i oposats a l'esperit religiós i tradicional de la festa".

La Festa Major era el moment aprofitat per rebre autoritats civils i/o religioses i per fer inauguracions; l'any 1927, per exemple, en presència del bisbe de Vic s'inaugurà la font monumental de la plaça Clavé i l'Escorxador; el 1929 el general Barrera inaugurà les Escoles Nacionals. El 1931 s'esperava l'assistència de Francesc Macià per descobrir la placa al passeig que duia el seu nom però al darrer moment va excusar la seva assistència. No va ser aquell l'únic ni el més greu contratemps que va haver d'entomar el consistori presidit per en Soldevila en aquella Festa Major de 1931 (1^a de la II República). Hem esmentat més amunt el costum de contractar cobles forànies de prestigi i aquell any estava prevista l'arribada de la Principal de Palafrugell. Doncs bé, el dissabte, inici de la festa, no es presentà, amb gran descontent de la població. Posats en contacte telefònic amb ella, l'Ajuntament s'assabentà que no tenien constància que haguessin de venir. Davant d'això van demanar al rector encarregat de contractar-la que els entregués el document o resguard del contracte per mostrar-lo i calmar el ànims dels vilatans, i vet aquí la sorpresa en descobrir que no en tenia cap: l'orquestra no havia estat contractada! El consistori, reunit d'urgència acordà "d'aixecar una protesta al bisbat i al govern civil contra l'ofensa proferida pel rector contra el poble i l'Ajuntament, fer públic allò que havia passat per deixar clar que no era responsabilitat de l'Ajuntament i encarregar a uns regidors que busquessin on fos i sense reparar en despeses una altra cobla". Per acabar de complicar les coses, poc després de les nou del vespre, una manifestació de vilatans va amenaçar de provocar avalots si l'Ajuntament participava en els actes religiosos, acordant-se de nou per unanimitat no assistir-hi en protesta per l'actuació del rector. La festa tirà endavant gràcies a la col·laboració de la

Banda Municipal i la contractació de la Principal de Santa Coloma de Farners. Però els problemes amb mossèn Miquel Serra no es van solucionar fins que el bisbat, després de concedir-li uns mesos de permís, nomenà mossèn Masdeu rector interí a l'espera que se n'anomenés un de nou.

Aquell fou un incident puntual fruit d'un desencontre entre el rector i l'Ajuntament, ja que a les Festes Majors posteriors, fins l'esclat de la guerra l'any 1936, els representants municipals acudiren a les cerimònies litúrgiques amb tota normalitat.

A la revista Castell-Tallat (1930) es publicà una poesia dedicada a la Festa Major que en ve a resumir l'esperit i les alegries:

*El temps ja ha refrescat
la calor deixa ses cargues,
com les nits ja són més llargues
el temps està atemperat.
Així esperem la tardor
que en faci la seva entrada,
però abans de l'arribada
termina la Festa Major.
De festes n'hi ha per triar
cíviques i religioses
conjunt de festes xamoses
per nostres cors alegrar.
Des del petit al més gran,
convidat i el que's presenti
el que afició al concert senti,
al sermó, ofici, passant..
No faltarà el sermó,
lluminàries, serenates,
castell de focs (coses grates)
ball de gambetos, funció.
Altres coses hi haurà
que no vénen a memòria
i a la vila donen glòria
els que la saben honrar.
Sentiran aquells moments
que tocaran amb molt de tino
el flabiol, el tamborino
i tots els altres instruments.
El ball qu'és del nostre honor
que és la bonica Sardana,
és la dansa catalana,
la dansa del nostre cor.*

J. de M.
Castell-Tallat, nº 2 (1930)

Tal com ens diu el poema, passada la festa venia la tardor, moment d'anar a caçar bolets, alguns per afició, altres per aconseguir uns calerons extres ja que la

Mossèn Miquel Serra, conegut popularment com "mossèn remena", ja que feu treure de l'església del monestir els vells altars barrocs per restituir la puresa romànica del temple. Conjuntament amb en Manel Blanxart, fou l'ànima de la revista de caire tradicionalista Restauració.

Concentració de les anomenades Lligues Antiblasfèmies que gaudiren de gran predicament arreu de Catalunya; els objectius eren dirigits contra el malparlar i costums llicenciosos com el joc i els balls. Foren encoratjats des de les planes de la revista Restauració.

Representació teatral al Centre Catòlic de Calistènia per la secció infantil de l'entitat.

Les components de l'Arxiconfraria de les Filles de Maria amb el seu penó característic al fons.

Excursió a Montserrat organitzada pel Centre Catòlic.

lliura de rovellons es cotitzava l'any 1927 entre 1.,25 i 1,50 pessetes. Santa Cecília, patrona dels músics, i Tots Sants, amb les castanyes, panellets i vi dolç, eren festes assenyalades de l'estació, en tant que La Puríssima i Santa Llúcia, patrona de les modistes, anunciaven el cicle d'hivern.

Societats / Entitats

Un gran nombre d'aquelles activitats i festes van ser impulsades per les diferents entitats existents, les quals passem tot seguit a fer referència.

Una de les més arrelades a la vila era el Centre Catòlic d'Obrers, inaugurada el 2 de febrer de 1888 pel bisbe de Vic, Josep Morgades i els membres de la primera junta, formada per en Jaume Vil·la, Esteve Orriols, Esteve Soldevila i Manuel Blanxart. La primera seu s'ubicà en un edifici contigu al Palmàs fins que a l'any 1899 es traslladà a l'actual edifici del passeig. Poca cosa podem afegir al que ja es diu a la monografia publicada l'any 1999 per Joan Ferrer a qui seguim en aquest apartat.

Fou l'església qui promocionà aquesta entitat a l'igual que ho feu en altres indrets de Catalunya amb la finalitat d'establir un ensenyament catòlic, un control moral sobre la població per frenar les ideologies revolucionàries que anaven guanyant terreny i, en darrer terme, per difondre un catalanisme de signe catòlic i tradicionalista seguint la línia dels bisbes Morgades o Torras i Bages. Des d'un principi comptà amb 142 socis i el suport de les famílies benestants de la vila, algunes de les quals van estar presents en les diferents juntes rectores de l'entitat. A més d'escola parroquial, en els seus locals hi tenien cabuda les diferents associacions de la parròquia com la Congregació de les Filles de Maria, Societat de la Santa Infància i des de 1915 l'Escola Coral del Santíssim Misteri. A part d'això, comptava amb el cafè, la biblioteca, la Secció de Propaganda, el Socors Mutu i la Secció Artística Musical, dins de la qual sobresortia el Teatre, amb tres seccions: homes, dones, que actuaven per separat llevat del cas d'Els Pastorets i infants. L'actual SAT és l'hereu de les inquietuds i interès per al teatre que de bon principi caracteritzà aquesta secció. Coneixem

alguns dels noms que en formaven l'elenc dels anys trenta: V. Esteve, J. Tenas, J. Soler, J. Tarré, J. Piella, J. Alcina, E. Carbonell, R. Bassaganya, E. Armengol, V. Tenas, A. Vilaseca, J. Vallobera, J. Roqué, A. Arrey, J. Castany. De dones, les germanes Blanxart, Concepció Planas, Isabel Costa, Maria Gasol, Carme Serrat, Maria Anglada, Soledat Aulinas, Ramona Bernedas, germanes Folcrà, Cecília Boixader, Palmira Fontfreda, Dolors Xiqués, Pilar Urbea, Mercè Vidal, Roseta Tarré, etc. La secció infantil gaudia d'allò més amb les representacions de Calistènia, coreografies de música i dansa i obres de teatre adaptades a la seva edat.

Drames, comèdies, sarsueles, conferències, xerrades, concerts, cinema (des de l'any 1922) es duïen a terme en el local d'actes que disposaven, més petit que no pas l'actual. Per dotar-lo de més comoditats l'any 1927 es canviaren les butaques, algunes pagades pels socis que, a canvi, gaudien de descomptes a l'entrada dels diferents actes, i al 1934 s'hi instal·là la calefacció central. Amb el bon temps, les activitats que ho permetien tenien lloc als jardins de l'entitat.

Paral·lelament existien a la vila altres entitats de tarannà civil i que, lògicament, responien a interessos diferents, com les cooperatives, un primer centre nacionalista, entitats recreatives, etc.

Pelai Bellapart, propietari del café Bellapart, popularment Can Quei. Fou un dels locals més emblemàtics d'aquells anys per la gran quantitat d'activitats culturals i recreatives que s'hi realitzaven.

DIA 10

A les 12 del matí:
La renombrada orquestra, ILURO, de Mataró, tocarà
DUES ESCOLLIDES SARDANES AL DEVANT DEL CAFÉ :
A les 2 de la tarda:
GRAN CONCERT INSTRUMENTAL al Café.
A les 5: Començarà el BALL DE TARDA, al Saló.
A dos quarts de 10 de la nit:
SERENATA a les Autoritats.
A les 10: GRAN BALL.

DIA 11

A les 12 del matí: A la plaça del Café
: **DUES ESCOLLIDES SARDANES** :
A les 2 de la tarda: GRAN CONCERT INSTRUMENTAL.
A les 5: començarà el BALL DE TARDA al Saló.
A les 9 de la nit: SERENATA a les Autoritats.
A les 10: GRAN BALL, per la renombrada orquestra ILURO, de Mataró.

NOTES.—L'amo es reserva el dret d'alterar el programa si causes involuntàries l'obliguen.
Els abonats que tinguin forasters a casa seva podran acompanyar-los al ball demanant invitacions i donant el nom de dits invitats.

De cooperatives n'hi havia dues, La Constància Santjoanina i El Niu Nou. La Constància Santjoanina, va néixer l'any 1910 a partir de la refundació de la vella cooperativa L'Aligot, que fundà el Dr. Comamala. Es tractava d'una petita cooperativa de consum que va anar creixent fins que a l'any 1920 va adquirir un local al carrer Corriols (on avui hi ha la placeta Comamala) que el transformaren en un edifici de planta i dos pisos. A la planta baixa s'hi trobava la botiga, al primer pis el cafè i en el segon els despatxos i sala de reunions. Anys a venir, adquiriren un edifici contigu que el reconvertiren en sala de balls i espectacles. L'any 1927 el nombre de socis era de 92.

A part de la seva funció purament econòmica i d'esbarjo (botiga i cafè) també tenia un doble vessant artístic important: el cant coral, amb la Joventut Coral Abadessenca o Santjoanina, i el dramàtic, amb elenc propi. Quan s'esqueia, convidaven altres companyies, com ara la Marian Font de Ripoll o d'altres cooperatives de la comarca.

Coneixem alguns dels artistes de l'elenc dels anys 30: Anita i Antònia Serra, Maria Tarré, Maria Gasol, Pere Picart, J. Picola, J. Duñach, V. Laucó, Pere Prat, R. Planas, J. Font, P. Cabanas, M. Serrat, Baigjés, V. Tenas, A. Vila, J. Blanch, L. Freixas, Esteve Danés, P. Rifà, M. Basagaña... Representaven obres de Pitarrà, Guimerà, Rusiñol, Bonaplata, etc. En solien representar dues: una de llarga de dos o tres actes, i una de curta i còmica. Una or-

Excursió al Pas de la Casa amb un Hispano-Suiza en què s'hi reconeixen els senyors Enric Sunyer (primer per l'esquerra), Jaume Éspona, (a l'extrem dret) i Enric Franch (assegut, a la dreta).

Enric Franch, metge de la vila i primer president de la societat L'Atlàntida.

questa amenitzava els entreactes. L'any 1932 instal·laren la calefacció i a partir del 1934 s'hi projectaren pel·lícules de cinema. A la sala d'espectacles les conferències i els balls, a càrrec d'orquestrines locals, hi eren freqüents.

L'existència d'aquelles orquestrines fou possible gràcies a l'Escola Municipal de Música, en funcionament des de l'any 1923 i que dirigiren el mestre Ramon Serrat i Fajula fins a l'any 1926, mossèn Andreu Ramírez fins el 1929 i Narcís Oliveras, en "Ciset", fins la seva dissolució, que va ser l'any següent en no fer-se càrrec l'Ajuntament de l'assignació del director. A partir d'aquí continuà funcionant, però ja a nivell particular. També cal tenir en compte la tradició musical vinculada a la Capella del monestir –tant l'església del monestir com Sant Pol tenien uns orgues magnífics– el viver que significaven les corals de les cooperatives i la mateixa tradició musical de la vila, amb presència de societats filharmòniques com ara La Ceciliana (1851) dirigida per Joan Nunó, germà de Jaume Nunó.

L'any 1924 un petit grup d'obriers de la Colònia Jordana fundaren la cooperativa El Niu Nou. Eren 30 socis i no volien

Interior de la sala de ball de la Cooperativa Comarcal. A més de cooperativa de consum, competia amb el Centre pel que fa a l'organització d'activitats culturals i d'esbarjo.

Joan Roma, un dels presidents de la cooperativa La Constància Santjoanina.

créixer més per expressa voluntat dels socis fundadors; volien evitar que "con un mayor desarrollo pueda mixtificarse el pensamiento inicial."

Els seus objectius no eren altres que l'auxili mutu dels associats mitjançant el consum cooperatiu. Desconeixem si existia alguna relació entre aquesta entitat i la presència d'un teatre i un equip de futbol, el Futbol Club Cal Gat, amb camp propi, a l'esmentada colònia.

L'any 1923 va aparèixer a la vila l'entitat catalanista El Casal Català, ran d'una conferència celebrada l'any anterior. Ubicada al nº 5 de la Rambla Comte Guifré, tenia com a objectiu difondre (els seus impulsors parlaven de crear) un sentiment nacionalista entre els vilatans a partir de la divulgació de la història de Catalunya, d'organitzar cursos de Gramàtica Catalana, (bandejada dels programes escolars oficials) de demanar l'ús públic del català i la presència de senyeres a l'Ajuntament, de diferenciar entre Pàtria (=Catalunya) i Estat (=Espanya) i, com a singularitat, la de promocionar el futbol, ja que "l'exercici físic és un dels mitjans de recuperació de la nostra raça, que per l'esforç de tots ha de tornar a ocupar els llocs preeminents que un jorn tingué i el millor esport per aconseguir-ho és el futbol (...)". De fet, el Futbol Club Santjoaní, un 22 de gener de 1923, estrenà els seus primers vestits jugant en el camp esportiu d'aquest Casal, en un encontre amistós contra la Unió Esportiva Camprodonina. Els jugadors de Sant Joan eren en Cabanas, Derch, Verdaguer, Colomer, Palau, Sala, Prat, Martín, Vila, Urbea i Roma. La consecució d'un camp de futbol propi no s'aconseguí fins a l'any 1933

Grup dels primers ciclistes santjoanins que a partir dels darrers anys vint i primers trenta organitzaven curses de bicicletes.

Enric Sunyer, farmacèutic i home d'àmplies inquietuds intel·lectuals, va ser el delegat de Palestra a la vila.

quan l'alcalde Jaume Soldevila inaugurarà, el 16 d'abril, el camp de l'equip local Esport Abadessenc Club que es deia de Manigosta, per raó dels terrenys on estava ubicat.

Altres entitats esportives eren l'Agrupació Ciclista Santjoanina que el dilluns de la Festa Major de 1925 organitzà una cursa de velocitat a la carretera de Camprodon amb un recorregut de setze quilòmetres, i una cursa de cintes "ofertes per les xamoses senyorettes de la vila" a la plaça de l'Abadia. Acabades les curses els participants van ser obsequiats amb un vermut d'honor. La inscripció costava 2 pessetes i s'havia de formalitzar al nº 13 de la carretera de Camprodon a can Albino Bertran. Suposem que van continuar amb les seves activitats amb certa regularitat ja que per la Festa Major de 1934 organitzaren una altra "gran cursa ciclista"; la Societat de Caça i Pesca, dins de la qual hi havia una Secció Ocellaire que organitzava certàmens d'ocells, com el del 8 de juny de 1930 que aplegà ocellaires de la comarca, Plana de Vic i Olot. L'any 1932 es constituí una entitat que incloïa de manera explícita l'excursionisme entre les seves activitats: la Societat Cultural i Excursionista Esplai; a més d'organitzar sortides i excursions per la comarca, també duia a terme activitats lligades al cinema amateur i a la fotografia. Segons Jordi Vilarròda, estudiós del tema, l'Esplai duia a terme amb una certa regularitat projeccions de cine al Palau de l'Abadia o en d'altres pobles veïns com Vallfogona i Ogassa. La guerra civil truncaria la seva dinàmica i, curiosament, la seva darrera sortida col·lectiva coincidí amb l'aixecament franquista del divuit de juliol de 1936.

A començaments de l'any 1927 aparegué la societat cultural-recreativa L'Atlàntida,

Inauguració del camp de futbol la Manigosta. El C. E. Abadessenc de la temporada 1931-32, presidit per l'alcalde Jaume Soldevila.

Josep Maria Andreu, mestre de gran record a la vila, iniciador de la Festa de l'Arbre a l'Estat Espanyol i que col·laborà activament amb l'entitat Foment de Lectura tot i no residir ja a la vila.

CASINO ATLÁNTIDA

DIAS 8 y 9
A las 2 y media de la tarde

Grandes Conciertos

A las 5 Tarde y 10 Noche

LUCIDOS BAILES

en los hermosos jardines
de la Sociedad

Orquestina «ELS SERRATINS»

**LA CONSTANCIA
SANJUANINA**

Días 8, 9 y 10

CONCIERTOS
SARDANAS
BAILES

Orquesta
«LA PRINCIPAL» de Liagostera
mañana, tarde y noche

TEATRO SANJUANÍ

Días 7, 8 y 9

Noche, a las 10

Grandes Funciones de Teatro

por la Compañía de comedias de

Bove-Torner

SALON BELLAPART

Días 8, 9 y 10 de Septiembre

SARDANAS
CONCIERTOS
Y BAILES

Tarde y noche

Orquesta «SANJUANINA»
y Orquestina «NEW-YORK»
de Tortellá

amb seua social a la recent urbanitzada plaça de Josep Anselm Clavé. El segell distintiu de l'entitat segueix els patrons de l'estètica noucentista imperant aleshores i és d'una gran bellesa i originalitat i que probablement es degui al pintor Josep Ribot i Calpe.

Qui eren els seus socis? Citant literalment l'annex del programa de Festa Major de 1927, "son socios protectores de esta joven entidad todos los fabricantes y grandes industriales aquí establecidos, y en su lista de socios activos figura lo más selecto de la población." No es pot negar, doncs, el seu caire volgutament elitista; la luxosa decoració de les seves sales així com el seu jardí, que tenia fama de ser el més gran i bonic de la vila, feia que la majoria dels estiuejants també hi fessin cap. Era digne d'esment la biblioteca, ben nodrida i relativament extensa. El seu primer president fou el doctor Enric Franch i Nebot. D'entre les activitats que organitzava, sobresurten els concerts i els balls de societat en què en diades assenyalades les senyores hi acudien amb vestits llargs i en els ressopons no hi eren estranys ni els canapès ni el xampany.

Al marge de les entitats pròpiament dites, hi ha dues societats dels anys vint que es mereixen una atenció especial: el cafè Bellapart, popularment Can Quei, i

el Cafè Industrial o Can Pep.

Can Quei estava situat a la cruïlla dels carrers Comella i Beat Miró, just al davant de Sant Pol; fou un dels espais més concorreguts i emblemàtics de la vila: disposava del cafè pròpiament dit, d'un ample jardí i d'un saló on s'hi celebraven concerts, balls i alguna que altra sessió de varietés, amb la presència de les estrelles de l'època, com ara la Bella Dorita, etc. Aquestes gatzares tenien lloc no només en les diades assenyalades, sinó també al llarg de molts dies festius de l'any. Els concerts solien estar amenitzats per orquestrines locals o forànies d'una certa fama; àdhuc havia arribat a disposar de la seva pròpia orquestra, tal i com es desprèn de l'anunci del programa de Festa Major de 1934: "la part musical a càrrec de l'orquestrina de la casa convenientment augmentada".

Els balls, en sessió de tarda i nit eren acompanyats per les formacions musicals Els Vermells Jazz, La Moderna, La Blau Jazz, La Jazz Royals, etc. En aquella època les sales se solien perfumar i venien empreses a fer-ho, com la Myrurgia de Barcelona; les senyorettes eren obsesiades amb un ramell i es duïen a terme sortejos de toies, que tant podien ser objectes senzills, però de molta utilitat com una joia anglesa de gran valor (Festa Major de la marededéu del Carme de la Colònia Jordana de l'any 1927) o una làmpada de menjador de quatre bombetes (al ball organitzat per la cooperativa La Constància per la Festa Major de 1934). Als jardins i amb l'arribada del bon temps, s'hi impartien curssets de sardanes.

L'altra local a què ens referíem unes línies més amunt era el Cafè Industrial, popularment Can Pep, amb sala de billars i sala de ball pròpia. Estava situat al carrer Ramon d'Urg nº 1 i, segons Joan Ferrer, en un local contigu habilitat com a teatre hi actuava una agrupació d'actors aficionats anomenada Art Santjoaní. Segurament es tractà d'una companyia de vida efímera, ja que ben poques coses en sabem; ara bé, el local en què actuaven no perdé aquest caràcter i esdevingué la seu del Teatre Santjoaní, on a part de representacions teatrals s'hi feien conferències i s'hi projectaven pel·lícules de cinema.

Narcís Oliveras, popularment en Ciset, reconegut compositor de sardanes, virtuós del flabiol i un dels directors de l'Escola de Música de Sant Joan.

Al teatre hi actuaven sempre companyies forànies, amb representacions de comèdies, drames, varietés... i d'una qualitat considerable a tenor dels noms de les companyies que hi vingueren, com per exemple la d'Enric Borràs de Barcelona, (Terra Baixa, L'hostal de la Glòria, etc.) o la Fortuny i Cuadreny. Els preus de les entrades eren: la butaca 2 pessetes, la circular 1.75, general 1.25 i 0.65 la mitja entrada.

Pel que fa a les sessions de cinema, mentre va ser mut, es passaven tres pel·lícules degut al seu curt metratge; la primera solia ser còmica i les altres dues depenia. Al llarg de les projeccions una orquestrina amenitzava la sessió interpretant música.

L'any 1933, el tres de juny, fou el local que inaugurà el cinema sonor a la vila, amb l'aparell de marca Sincrofilm. Per celebrar l'efemèride es projectà la programació del cinema Fantasio de Barcelona: primer una atracció sonora i després dues pel·lícules: *Predilecto de los dioses*, amb Emil Jannigs i Renata Muller, i *El favorito de la guardia*, amb Lilian Harvey i Henry Grant.

En els cartells anunciadors el reclam eren els actors i actrius, mai no hi constaven ni el director ni el productor, fet avui habitual. Amb l'aparició del sonor, de tres films es passa a dos degut al seu llargmetratge; i a principi de la sessió, es passaven o bé dibuixos animats o reportatges, com per exemple el que es projectà els dies 10 i 11 de juny de 1933 sobre l'Estatut de Catalunya, on hi sortien, entre d'altres, els polítics Macià, Companys i Azaña.

Les possibilitats del cinema no es reduïren a un mer entreteniment, sinó que també es van saber copsar les possibilitats divulgadores d'aquest medi i valgui d'exemple el passí del documental *Los Averiaados*, obra no apta per a persones incultes, segons constava en el cartell anunciador. Seguia així donant-li al cinema la importància que es mereix com a càtedra de cultura popular. "Presentem l'obra màxima de combat i divulgació i coneixements contra el flagell de les malalties venèries. És un formidable document cinematogràfic presentat pel doctor Oelze, de la Universitat de Leipzig i director de l'hospital d'aquella ciutat. És per a ho-

Josep Blai, les seves inquietuds intel·lectuals l'impulsaren a ser membre de diverses societats de la vila, com ara l'esperantista o diferents orquestres.

mes i dones majors de divuit anys solament. Aconsellem als dèbils d'esperit i malalts del cor que s'abstinguin”.

Com a seu de concerts que fou, cal destacar el del 28 d'agost de 1927 amb l'actuació del violinista Francesc Costa i el pianista Antoni Marquès, que oferiren al públic la interpretació de peces de Bach, Falla, Beethoven, Brahms, Mozart i de Jaume Pahissa. Es donà la casualitat que aquest darrer estava entre el públic i a insistència del respectable va interpretar una obra seva.

Les conferències també hi foren presents especialment a partir dels anys 30, amb xerrades de caire polític impulsades pels partits i sindicats que anaven apareguent a la vila; evidentment també n'hi va haver de caire més cultural com la que dictà l'advocat Joan Lluís Pujol i Font el juliol de 1930 sobre l'entitat catalanista Paestra, fundada l'any 1930 a Barcelona per iniciativa d'un grup d'amics de J.M. Batista i Roca, amb el propòsit d'educar la joventut catalana en un sentit global per sobre de matisos polítics o socials, organitzant a tal fi i efecte des de cicles d'estudi fins a competicions atlètiques comarcals passant per campanyes de medicina preventiva i pro-Estatut. Presentà l'acte el delegat d'aquesta entitat a la vila el sr. Enric Suñer i Rius, convidant als santjoanins a apuntar-s'hi.

La societat Foment de Lectura es fundà l'any 1930 amb el propòsit de fomentar, tal i com el seu nom indica, l'hàbit lector al mateix temps que establir una biblioteca popular. Els patrocinadors foren, entre d'altres, Valentí i Antoni Roqué, Joaquim Vilardell, Lluís Corominas, Joaquim Ginesta, Lluís Soler, Baldomer Fageda, Pere i Josep Tarré, Daniel Suñer, etc.

En els seus estatuts fundacionals s'hi especificaven el reglament per al préstec i la circulació de llibres, que aquests no podien ser de “cap tendència clarament política”, i la quota, qualificada literalment d'irrisòria, era de 60 cèntims al mes.

Pel que respecte als socis, “n'hi havia de tota classe i estaments” i les juntes directives eren escollides pel seu plebiscit. La presència femenina a les juntes no hi era estranya, com ho demostren els casos

Teresa Puigdomènech, juntament amb Agnès Mestre, foren les úniques dones que formaren part de la junta directiva de Foment de Lectura, entitat organitzadora de la Biblioteca Popular.

d'Agnès Mestre i Teresa Puigdomènech, vocal i vicepresidenta respectivament en més d'una ocasió.

Els llibres, al cap i a la fi la seva veritable raó de ser, eren adquirits gràcies a les quotes dels socis i a les subvencions que rebien des de l'Ajuntament i la Generalitat de Catalunya. Aquesta tasca era encomanda al bibliotecari de l'entitat que comptava amb l'ajut de dos socis més. Un cop comprats, els llibres eren convenièntment "revisats pels companys de la junta"; també disposaven d'assessors de reconegut prestigi: el mestre Josep Mª Andreu o l'escriptor Folch i Torres.

Les obres que enriqueixen el fons bibliogràfic de la societat abraçaven pràcticament totes les branques del saber: història, tècnica, filosofia, economia, sexualitat, literatura, etc, i amb noms alguns dels quals solien figurar a l'Índex de Llibres Prohibits, Balzac, Proust, Marx...

L'any 1934, en el butlletí n° 12, s'hi publicà una estadística amb el total de llibres llegits: 582 llibres: 36 d'Història, 40 de Ciència, 92 d'Arts i Oficis, 414 de bons autors. Els homes n'havien llegit 314 i 268 les dones, cosa que portava a la conclusió que les dones, essent menors en el seu nombre de sòcies, llegien més. La seu de la biblioteca fou en un primer moment un local del Palau de l'Abadia cedit per l'Ajuntament. Quan aquesta sala quedà petita, es traslladà a un local més ample del carrer Ramon d'Urg.

A part de fomentar la lectura i tenir cura de la biblioteca, el Foment també organitzava altres activitats: excursions a llocs d'interès cultural o conferències dictades per personalitats rellevants; de les primeres, cal destacar la que s'organitzà el 20 de maig de 1934 per anar a Sitges i Vilanova i la Geltrú on hi visitaren el Cau Ferrat, l'Escola Industrial d'Arts i Oficis i el Museu-Biblioteca Balaguer. Els acompanyà Josep Mª Andreu. Sortiren de Sant Joan a les quatre de la matinada per arribar a Sitges a les 10 del matí. El retorn es preveia al punt de la mitjanit; el cost era de 16 pessetes més 25 cèntims, que era el preu de l'entrada al Cau Ferrat de Sitges.

De les conferències, cal ressenyar-ne

A la fotografia Sofia Tubert. Juntament amb Conxita Vila, foren les dues úniques dones membres de la comissió organitzadora de la Societat Esperantista de la vila i entusiastes defensores de l'esperanto com a llengua de comunicació universal.

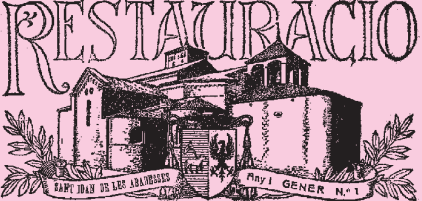
i la primera -al menys que en tinguem notícia- d'un sentiment netament nacionalista. Pocs anys més tard fan la seva aparició els periòdics Castell-Tallat i Renaixement. El primer, amb seu a la Plaça Major 6, va publicar 13 números entre el setembre de 1930 i l'abril de 1931 i defensà la candidatura d'en Soldevila a l'alcaldia. Del segon, portantveu d'ERC i ubicat a la Plaça de l'Abadia 1, n'aparegueren 5 números entre l'agost i el desembre de 1931, i va servir per criticar molt durament la gestió municipal que feren els diversos ajuntaments al llarg dels anys que durà la dictadura de Primo de Rivera. Al marge del contingut polític que ultrapassa el nostre tema, dedicaren una part de les seves pàgines a la publicació de poemes i a fer-se ressò de diferents aspectes de la vida social local.

Les publicacions religioses venien significades pels tres butlletins o revistes que es van editar entre els anys 1925 i 1930, escrits en català tot i coincidir amb la dictadura de Primo de Rivera, de biaix notòriament anticatalà.

Aquests butlletins giraven a l'entorn de la commemoració del cinc-cents aniversari de la troballa del Santíssim Misteri, que va tenir lloc l'any 1926. Des del mes de setembre de 1925 es començà a publicar La Vila del Santíssim Misteri amb la finalitat de preparar-ne la celebració.

Al llarg de l'any 1926 sortiren els 23 números corresponents a El Butlletí del Centenari de la troballa del Santíssim Misteri, amb l'objectiu de fer la màxima difusió del Misteri Eucarístic i donar a conèixer les festivitats organitzades a tal fi que se celebraren entre el 16 i 25 de juliol d'aquell mateix any. Aquesta revista es continuà editant fins a finals d'any i en el seu darrer número, el 23, feu públiques les valoracions dels actes del centenari.

Un cop acabat l'any del centenari i per aprofitar-ne l'impuls sorgí la tercera revista, Restauració, amb una capçalera magnífica, dissenyada pel prestigiós artista Josep Ribot i Calpe, molt conegut en els ambients artístics, intel·lectuals i excursionístics de Ripoll i Catalunya. Se'n publicaren 48 números entre el gener de 1927 i el desembre de 1930.

RESTAURACIO

Sortirà el dia 8 de cada mes

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ: | Dins de la vila, un any, 200 ptes. | Semestre, 100 ptes.
 Fora de la vila, un any, 300 ptes. | Semestre, 150 ptes.

ANUNCIS, REBUTJES I ERRORES, PRELS CONVENCIONALS

REDACCIÓ | ADMINISTRACIÓ: Centre Catòlic d'Obrers, Rambla del Abat Ramon de Blangu, 7.

NOSTRE LEMA

Ens deia el bon patriar Manuel Blanxart en la vetllada literària celebrada en el Centre Catòlic d'Obrers com a clausura del any centenari de la Troballa del Santíssim Misteri: «El Butlletí..... ha acabat sa missió. Ara hem de fundar una publicació que farà granar la sembradura que s'ha escampada. Escrits, notes històriques i notícies d'interès vilatà, que facin saber a tot arreu el gran Misteri i el poble que l'hostatja».

Això ja es tot un programa. Amb les paraules transmeses ja s'pot veure el Nostre Lema quin es. Donant el contat del Butlletí del Centenari escrivim que serà un periòdic, ajudant Déu, se començarà a publicar mensualment en aquesta vila, com a continuació de la propaganda eucarística, per a procurar la res-

tauració del Temple i l'enaltiment moral i material del poble.

I a felna que venim a fer ens ha donat el nom del periòdic.

Volem procurar la Restauració religiosa de la Vila. La devoció que hem tingut els nostres avant-passats, al Santíssim Misteri, ha de estimular-nos a la devoció nostra, i a procurar estèndrer-la fora de la vila i comarca.

Volem treballar la Restauració del Temple, que és el nostre casell, amb detalls aixoplugar-nos per a les reunions de família, ten en les diades alegres com en les angusties i tristeses.

Volem intentar la Restauració de la moralitat pública que en nostres temps desgraciadament té una marcada tendència a la devaluada. Un poble sense moralitat es un poble sense civilització, sense ideals, sense valor, sense patriotisme.

A l'editorial del primer número Manel Blanxart hi exposava ben clarament els seus objectius: "El 'Butlletí' ha acabat sa missió. Ara hem de fundar una publicació que farà granar la sembradura escampada. Escrits, notes històriques i notícies d'interès vilatà que facin saber a tot arreu el gran Misteri i el poble que l'hostatja. Continuem donant el comiat al 'Butlletí del Centenari', el nou periòdic, ajudant Déu, se començarà a publicar mensualment com a continuació de la propaganda eucarística per a procurar la restauració del temple i l'enaltiment moral i material del poble. Volem procurar la restauració religiosa de la vila. Volem treballar la restauració del temple i volem intentar la restauració de la moralitat pública que pateix una davallada."

El denominador comú d'aquests tres butlletins eren els escrits sobre la doctrina, la Santa Missa, l'Eucaristia, el significat religiós dels mesos de l'any, de les festivitats, el rol de les missions i dels exercicis espirituals, els redactats sobre la moral pública: combatre la beguda, el joc i la prostitució, que sabem que eren pràctiques freqüents a la vila, erradicar la blas-

Any I   Sant Joan de les Abadesses, 6 setembre de 1930   Núm. I

Castell-Tallat

PERIÒDIC D'ACCIÓ CIUTADANA.

SUBSCRIPCIÓ Un any . . . 1'80 ptes. Vint i sis anys . . . 4 Número solt, 15 cèntims S'entornarà el segon i quart còmpute de cada mes.	Redacció i Administració: Plaça Major, 6 Sant Joan de les Abadesses	Advertències: No es retornen al·liguències Dels articles publicats es són responsables llurs autors.
---	---	--

A QUE VENIM

PER publicar un nou periòdic cal que estigui assistit d'un ideal, per això al crear CASTELL-TALLAT, volem dir a què venim i per què.

Ser calamentosos anys d'un desgovernament despòtic i desastrosa administració, convertiren a la nostra vila en un poble insensible als batecs de tot, quan més directament devia interessar-li.

Per tant, nostre missió serà procurar per tots els mitjans possibles despertar les energies dormides, fins aconseguir que l'opinió pública es manifesti lliurement interessant-se en els afers públics, estimant les coses de la vila com a una continuació de la pròpia il·lar.

Posarem de relleu els desastres passats, procurant que tant dures ensenyances, ens privin de tornar a un estat de coses semblant.

Serà també missió del mateix, procurar ciutadans amb voluntat i coneixements tals, que els faci abtes per a intervenir en la cosa pública si un dia fossin elegits per a tal qüestió.

La nostra vila no està mancada d'homes de bona voluntat; una cobardia incompresa els reté silenciosos convertint-los inconscientment en còmplices de l'entronament dels més audaciosos; per això les planes d'aquest periòdic ofereixen fraterament acolliment a tots quants vulguin contribuir a la normalització de la vida moral i material cosa de que tan necessitats estem, cal però definir bé les actituds; les situacions fosques no seran admeses per nosaltres: la claretat deurà presidir nostres actuacions.

No venim a fer literatura; ni crudits, ni historiadors; ens guardarem prou

fèmia tant a partir d'articles en contra com amb la distribució del Calendari del Bon Mot per barberies i cafès; defensar la modèstia en la vestimenta femenina a partir dels dotze anys –no lluir escots, mànigues llargues i faldilles sota genoll– alertar sobre pel·lícules, obres de teatre i llibres considerats “immorals i pornogràfics”, malgrat que podia tractar-se d'obres degudes a autors de la categoria d'un Balzac o d'un Dumas. Qui s'enduia, però, la palma de les seves invectives eren els balls, titllats de “perjudicials per a la salut del cos, però sobretot per l'ànima i particularment la de les noies, perquè suposa la mort del recat i la modèstia” mentre que promocionaven la sardana per considerar-la una dansa noble i tradicional. També s'hi destacava la difusió de documents i articles sobre la història i tradicions de la vila: les ordenances de la universitat (=Ajuntament) de Sant Joan, el Reglament de la Societat Filharmònica La Ceciliana de 1851, les relacions entre el comú i el rei Jaume I, sobre les bruixes de Malatosca on s'hi ataca la superstitió, i un llarg etc. Campanyes destinades –i malauradament no reeixides– a aconseguir la instal·lació d'un museu al Palau de

La Veu del Pirineu

Periòdic Nacionalista
Portaveu del CASAL CATALÀ

ANY I   Sant Joan de les Abadesses, 27 gener de 1923   Núm. 1

SUBSCRIPCIÓ: Un any . . . 1'80 ptes. FORA . . . Un any . . . 2'00 ptes. Número solt . . . 15 cts.	REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: Rambla del Comte Jofre, 8 SUBSCRIPCIÓNS I ANUNCIIS: Llibreria de Josep Salvadó	ADVERTÈNCIES: No s'entornen originals. Dels articles publicats se són responsables llurs autors.
--	--	---

A que venim

Més nosaltres esperem de tots els Sant-joanins, de tots vosaltres, dignes fills d'aquesta Baronal Vila, fonament de nostra Nacionalitat, valdreu apagar-vos tots, sense distinció de cap mena, sota la bandera de la nostra Pàtria, i que contribuïeu amb tot el vostre esforç tan moral com material, per a assolir quant avans la nostra llibertat. ¡Mireu aquest moviment tan ple de redempció, a tot arreu de Catalunya! Recordeu, encara que sigui entonant de vergonyes, aquest nostre poble que, omnial per la força de les armes, via sota la ratella d'un estat corrupt i còdic, que no 'ns deixa viure la nostra vida, ni permet l'ús de la nostra parla; i consent que s'ens ultral·li de la manera més desgraciat sota pel·lícula de no volguer renunciar a la nostra personalitat.

¡Noi! volguts companys i amical primer que tot i per sobre de tot Catalans; almen el nostre poble Catalunya amb tot l'entusiasme i amb totes les nostres forces, ja que éssent bons i veritaders catalans, serem també bons patriotes i dignes successors d'aquells nostres

Al fer-vos present poble de St. Joan i Catalans tots, d'aquesta nova publicació, portaveu del Casal Català, es per a nosaltres molta de satisfacció, així com també esperem, ho serà per a tots vosaltres, ja que d'ara en avant podrem contactar-nos entre aquesta muntia de pobles que 'ns redrecen i cuiden per el seu progrés i cultura.

No venim a fer d'aquest portaveu un nou orgue que sigui motiu de discòrdia, rencor, ni odi, contra cap persona, entitat ni institució. Nostre missió és i serà sempre més entredia, car no tenim altre ideal i no és altra nostra demanda que fer obra essencialment patriòtica i netament Nacionalista. Treballarem amb tot el zel i entusiasme per a el desenvolupament de nostres condicions, procurant portar en el cor de tots els Catalans sentiments d'afecte, estimol i aplegi a la terra, així com també envers tots els homes partidaris i defensors de les llibertats dels pobles.

l'Abadia un cop hagués deixat de ser escola per a nens i per a promoure la restauració de l'església del monestir.

Pel que fa a les publicacions d'indole cultural tenim Foment de Lectura, publicació homònima de la mateixa entitat i que consistí inicialment en un full volant –el primer número sortí l'abril de 1932– que amb el pas del temps anà prenent més consistència fins acabar tenint el format d'una petita revista. En les seves planes hi trobem tota la informació sobre aquella societat: moviment de socis, estat de comptes, noms dels membres de les diferents juntes, relació de les adquisicions de llibres per a la biblioteca, a més de pautes de lectura i ressenyes bibliogràfiques i comentaris crítics, com els signats pel Sr. Enric Sunyer i Rius sobre La Muntanya Màgica i Raíz y decoro de España, de Thomas Mann i Gregorio Marañón respectivament. També hi tenien cabuda altres informacions puntuals referides a esdeveniments socials, esportius i culturals de la vila i de les poblacions veïnes i de Barcelona, la reclamació d'un Museu-Biblioteca al Palau de l'Abadia, el restabliment de la Festa de

l'Arbre, que la vila pogués gaudir d'un camp de futbol, fer seva la proposta de Joan Danés i Vernedas d'erigir un monòlit en memòria de Joan Maragall a la Font del Covilar, donar públic suport al Foment de la Sardana, etc...

Conclusions

Acabada la descripció de la cultura santjoanina al llarg dels anys vint i trenta del passat segle, en el present monogràfic no ens podem estar de treure'n una sèrie de conclusions.

Els canvis econòmics, urbanístics, de transports i comunicacions que va dur aires de modernitat contrastaven amb la pervivència d'una mentalitat molt conservadora aferrada a defensar una concepció tradicionalista i catòlica de les festes, la cultura i la moral dels vilatans, cosa que no va aconseguir tal com ho demostra l'èxit dels balls exòtics, la indumentària indecent de les dones, l'existència de llibres pornogràfics a les llibreries o a la biblioteca...

Un altre aspecte és que tot i que la política anticatalana de Primo de Rivera (1923-1930) va comportar la castellanització de carrers, ensenyament, actes i publicacions oficials, àdhuc el mateix programa de Festa Major a partir de 1925, i la desaparició d'entitats nacionalistes com el Casal Català, el català es va mantenir com a llengua de l'església i de les entitats de la vila i de llurs publicacions, així com també les altres expressions culturals que ens són pròpies: teatre, majoritàriament d'autors catalans, sardanes, corals, caramelles...

La destitució del dictador i la proclamació de la II República el 14 d'abril de l'any 1931 van suposar la normalització del català, el retorn a la llibertat i el pluralisme polític, l'eclosió de noves entitats molt atentes a l'esdevenir dels temps i on la dona no només hi participà, sinó que arribà a formar part de les juntes amb peu d'igualtat amb els homes, com és el cas de Foment de Lectura i l'Agrupació Esperantista.

Per últim, volem expressar-vos la creixent sorpresa, admiració i agraïment que hem sentit a mesura que anàvem cercant la informació i elabo-

rant el redactat del present monogràfic.

Sorpresa per la varietat i riquesa de les activitats realitzades: teatre, sardanes, cinema, concerts, conferències, futbol, biblioteques, revistes, sortides, etc., que hi havia no només en diades assenyalades sinó que es feien en qualsevol cap de setmana; tot plegat componia una oferta que no desmereix, ans al contrari, l'existent actualment.

També volem remarcar l'admiració que sentim envers els homes i dones del Sant Joan d'aleshores que malgrat les dificultats del moment van trobar el temps i la il·lusió per dur-les a terme a través de l'ampli teixit associatiu que van crear i impulsar.

A ells volem agrair que amb el seu esforç ens ha arribat un gran patrimoni cultural: festes, balls, caramelles, afició pel teatre, del qual el SAT és l'hereu de la vella Secció Artística del Centre Catòlic, el Futbol Club Abadessenc, el ciclisme, l'excursionisme, la biblioteca, que ha donat a conèixer a través de les seves publicacions una àmplia i interessant mostra de la documentació històrica de la vila, a l'ensens que una valuosa informació sobre les inquietuds i aspiracions del Sant Joan d'aquella època, alguna de les quals tot just avui s'han pogut fer realitat: el Palau de l'Abadia reconverit en un modern centre cultural.

Som hereus, doncs, d'uns temps que ens ha llegat una estima per les arrels i tradicions dels nostre poble no renyida amb el desig de progrés que, malgrat les incerteses del present, ens hem d'esforçar a continuar.

Probablement, taula de suport al vot femení.

Festa Major de Sant Joan de les Abadesses

Actes litúrgics

Des del dia 2 fins al dia 10 de setembre Novena al Santíssim Misteri

19:10 h Rés del rosari.

19:30 h Vespres, Missa i cant dels goigs, al Monestir.

Dissabte, 10 de setembre

14:00 h Repicament general de Campanes.

20:00 h Missa de vigília, al Monestir.

Diumenge, 11 de setembre SOLEMNITAT DEL SANTÍSSIM MISTERI

10:30 h Ofici Solemne. Presidirà la Celebració de l'Eucaristia i predicarà el Bisbe de Vic, Mons. Romà Casanova i Casanova. A l'ofertori es ballaran uns compassos del Ball dels Pabordes.

Acabada la Missa es farà l'Exposició de la Sagrada Eucaristia al Front del Crist. La Sagrada Forma romandrà tot el dia exposada per tal de ser adorada pels fidels.

12:00 h Missa dominical.

20:00 h Solemne Vetlla al Santíssim Misteri presidida pel Bisbe de Vic. Benedicció eucarística i cant dels goigs.

El Monestir restarà tancat de les 14:00 h fins a les 16:00 h de la tarda.

Dilluns, 12 de setembre

11:30 h Missa de la Mare de Déu, Santa Maria la Blanca.

Dimarts, 13 de setembre

10:30 h Missa pels difunts de la parròquia que han mort al llarg de l'any.

Festes populars

Dissabte, 3 de setembre

18:30 h Al Palau de l'Abadia, PRESENTACIÓ DEL MONOGRÀFIC de la Festa Major de Sant Joan de les Abadesses: "LA VIDA CULTURAL DE SANT JOAN ENTRE LA TRADICIÓ I LA MODERNITAT 1920/1935"

Divendres, 9 de setembre

18:00 h Al passeig Comte Guifré, taller de teatre "COMPARTIM UNA TARDÀ DE TEATRE AMB MONITORS I MONITORES INTERNACIONALS" Organitza: Esplais Catalans. Col·labora: Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses.

21:00 h Plaça Major, SOPAR DE FESTA MAJOR

22:30 h Al pavelló, espectacle "Verás que todo es mentira" a càrrec del monològista GODOY. Escrit i dirigit per Andreu Buenafuente i Berto Romero.

23:30 h A la Plaça Major, ENTREVOLTES 2011 amb l'actuació d'ELS GRALLERS DEL POBLE SEC que realitzaran una cercavila que començarà a la Plaça Anselm Clavé i acabarà a la Plaça Major. A continuació, concert amb els grups: ELS CATARRÉS, KAYO MALAYO I ITACA BAND. Organitza: J.A.S. Col·labora: Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses

Dissabte, 10 de setembre

08:30 h Al Passeig Comte Guifré, "PANXUS FORTUS". Bicicletada de pes per a persones de més de 90 quilos i

els que no hi arribin, imprescindible portar motxilla. Obert a tothom. Organitza: GBM (Grup Bicieta de Muntanya) Col·labora: UE Sant Joan - Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses.

10:00 h Al Camp Municipal d'Esports, PARTIT DE FUTBOL, UE Camprodon - CE Abadessenc categoria Prebenjamins i Benjamins.

11:00 h Al Camp Municipal d'Esports, PARTIT D'INICIACIÓ, UE Camprodon - CE Abadessenc

11:00 h Al Camp Municipal d'Esports, PARTIT DE FUTBOL, UE Camprodon - CE Abadessenc categoria Alevins.

11:00 h Inauguració de l'exposició: BONSAIS LOCALS I COMARCALS al Palau de l'Abadia. Organitza: Bonsai Associació Santjoanina.

12:00 h Al passeig Comte Guifré, JOCS DE CUCANYA, a càrrec de CEA Alt Ter.

12:15 h Al Camp Municipal d'Esports, PARTIT DE FUTBOL, UE Camprodon - CE Abadessenc categoria Infantils.

12:30 h Al claustre del Monestir, OFRENA FLORAL A LA CORONA DEL COMTE GUIFRÉ, fundador del Monestir de Sant Joan de les Abadesses i de la dinastia nacional catalana.

15:00 h TIRADA SOCIAL AL PLAT al camp de la Cotolla. Organitza: Societat de Caça "El Pirineo". Col·labora: UE Sant Joan - Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses.

16:00 h TROBADA DE GEGANTS, a la Plaça Catalunya. Els gegants de Sant Joan, Isaura i Gentil, faran la cercavila fins a la Plaça Major, acompanyats dels gegants i de les colles geganteres convidades. Recorregut: Plaça Catalunya, Passeig Jaume I, C/ Ramon d'Urg, Plaça Pompeu Fabra, Fundació Emma, Ctra. de Camprodon, C/ Ramon de la Bisbal, C/ Ramon d'Urg, C/ Sant Pol, C/ Pere Rovira, Plaça Torres i Bages, Plaça Duran i Reynals, Plaça de l'Abadia, C/ Ferrer i Olzina i Plaça Major.

16:00 h Al Camp Municipal d'Esports, PARTIT DE SEGONA CATALANA entre els equips CF PALAFRUGELL - CE ABADESSENC.

18:00 h A la Plaça Major ANIMACIÓ INFANTIL amb l'espectacle "Bombolles" (escuma) a càrrec de la Companyia Arlequí.

18:30 h Al Camp Municipal d'Esports, PARTIT DE VETERANS entre els equips UE FIGUERES - CE ABADESSENC.

18:30 h Al vestíbul de l'edifici Duran i Reynals, ponència L'OBRA DE L'ALCALDE REPUBLICA RAMON ARQUES A SANT JOAN DE LES ABADESSES en motiu dels 80 anys d'Esquerra i de la proclamació de la Segona República. Amb la intervenció de Teresa Massoni, Àlex Porta i Sergi Albrich. Organitza: seccions locals ERC i JERC.

21:30 h. S'iniciarà el PASSANT DE FESTA MAJOR a la Fundació Emma, continuarà pel C/ Ramon d'Urg, Plaça Clavé, C/ Sant Pol, C/ Comella, C/ Major, Plaça Major, C/ Ferrer i Olzina, Plaça Abadessa Emma, Plaça de l'Abadia i Claustre del Monestir, per escoltar les TRADICIONALS SERENATES. LA COBLA JOVENÍVOLA DE SABADELL interpretarà les serenates "Campanes de Festa" de Maria Teresa Monclús, "Havanera" de Josep Navarro, "El Campanar del Monestir", de Narcís Oliveras i "Toc de Festa Major" (estrena) de Ramon Oliveras. Seguidament, junt amb la cobla, es continuarà el passant per la Plaça de l'Abadia, Plaça Abadessa Emma, Carrer Ferrer i Olzina i Plaça Major.

A continuació, a la Plaça Major, AUDICIÓ DE SARDANES amb la COBLA JOVENÍVOLA DE SABADELL.

22:30 h Al Teatre Centre, NO ET VESTEIXIS PER SOPAR a càrrec de La Teranyina de Ripoll. Organitza: SAT Teatre Centre.

23:30 h Al pavelló, BALL amb el TRIO MARACAIBO, HOTEL COCHAMBRE i GRUP SPIRIT.

Diumenge, 11 de setembre **Diada Nacional de Catalunya**

10:00 h. A la Plaça Major, les autoritats, precedides pels gegants i la COBLA MEDITERRÀNIA OLD VINTAGE, s'encaminaran cap al Monestir per assistir a l'Ofici Solemne. Durant l'ofici, la tenora tocarà un pas del Ball dels Pabordes.

11:45 h. A la Plaça Major, la COBLA MEDITERRÀNIA OLD VINTAGE interpretarà la SARDANA D'HONOR La verge vella de Ramon Serrat, en memòria de PERE ARQUÉS i ANGLADA.

12:30 h. Al Passeig Comte Guifré, s'interpretaran dues sardanes.

16:00 h. Des de la Plaça Major, els Pabordes acompanyats del delegat de l'autoritat i precedits per la cobla, aniran a buscar a les Pabordesses als seus respectius domicilis i s'adreçaran a la Plaça Major.

17:00 h. A la Plaça Major, BALL DELS PABORDES (Element Festiu Patrimonial d'Interès Nacional) amb la COBLA MEDITERRÀNIA OLD VINTAGE. Presidirà el Ball dels Pabordes el Conseller de Territori i Sostenibilitat, Hble. Sr. Lluís Recoder i Miralles.

Les parelles balladores seran: Segimon Serrat – Maria Massós / Albert Illa – Vanessa Rivero / Xavier Ricart – Jordina Collell / Joan Garcia – Neus Guàrdia

18:30 h. Al Passeig Comte Guifré, AUDICIÓ DE SARDANES, amb la COBLA MEDITERRÀNIA OLD VINTAGE. Interpretació d'Els Segadors (Himne Nacional de Catalunya).

22:30 h BALL amb Duo CONTINENTAL, al Casal Social Jaume Nunó – el Palmàs.

23:00 h Al pavelló, CONCERT DE MANEL. Seguidament, MIQUEL DEL ROIG I DISCO-MÒBIL.

Dilluns, 12 de setembre

09:00 h TIRADA SOCIAL AL PLAT al camp de la Cotolla. Esmorzar per a tothom. Organitza: Societat de Caça "El Pirineo".

11:15 h A la Fundació Emma, CONCERT D'ACORDIÓ a càrrec de Jesús Serrano. Organitza: Fundació Emma.

12:00 h. A l'Avinguda Comte Guifré, C/ Ramon d'Urg i Plaça Anselm Clavé, TRES SARDANES amb la COBLA MONTGRINS.

13:00 h. A l'església de Sant Pol, CONCERT DE SARDANES amb la COBLA MONTGRINS.

17:00 h Al pavelló, CONCERT DE FESTA MAJOR, a càrrec de l'ORQUESTRA MONTGRINS.

18:30 h. Al Passeig Comte Guifré, AUDICIÓ DE SARDANES amb la COBLA CIUTAT DE GIRONA.

21:30 h. Des de la Plaça Major, els Pabordes acompanyats del delegat de l'autoritat i precedits per la cobla, aniran a buscar a les Pabordesses als seus respectius domicilis i s'adreçaran a la Plaça Major.

22:30 h. A la Plaça Major, BALL DELS PABORDES (Element Festiu Patrimonial d'Interès Nacional), amb la COBLA MONTGRINS, seguidament la sardana 50è. Aniversari del ball dels Pabordes de Martirià Font. A continuació, el Sr. Antoni Baulida i Casadellà, director de Serveis Territorials de cultura a Girona, juntament el Sr. Lluís Puig i Gordi, director del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, faran entrega del diploma que declara el Ball dels Pabordes de Sant Joan de les Abadesses com a Element Festiu d'Interès Nacional.

22:30 h Al pavelló, BALL, amb el DAVID CASAL.

00:30 h Al pavelló, BALL amb l'ORQUESTRA MONTGRINS i EL GRUP MONTECARLO.

A les 5:00 h de la matinada, DIANA FLOREJADA amb els GRALLERS pels principals carrers de la vila. A les 5:30 h del matí, al Pavelló, BALL DEL PIJAMA amb el GRUP MONTECARLO. Xocolatada i coca per a tothom.

Dimarts, 13 de setembre

11:00 h. AUDICIÓ DE SARDANES amb la COBLA PRINCIPAL D'OLOT, a la Plaça Major, Plaça de l'Abadia, Avinguda Comte Guifré, Plaça l'Escultor Pujol, C/ de Ramon d'Urg i Plaça Pompeu Fabra.

11:15 h A la Fundació Emma, CANÇONS POPULARS CATALANES a càrrec del DUET DE L'ULTIM DEL RAVALL. Organitza: Fundació Emma

14:00 h Font del Covilar, DINAR POPULAR. Hi haurà Inflables pels més menuts.

17:00 h Sardanes a la font del Covilar, amb la COBLA PRINCIPAL D'OLOT.

18:00 h Davant del Camp Municipal d'Esports, concentració dels participants a la bogeria i FESTA DE L'ESCUMA.

19:00 h Al Camp Municipal d'Esports, inici de LA BOGERIA i CONCURS DE TIRADA D'AIGUA. Es valorarà la forma més original d'abocar l'aigua als participants.

Seguidament, a la Plaça Major, SARDANA LLARGA amb la COBLA PRINCIPAL D'OLOT

21:30 h Al Pont Vell, FOCS ARTIFICIALS.

EXPOSICIONS

ENTRE LA TRADICIÓ I LA MODERNITAT. SANT JOAN DE LES ABADESSES 1920/1935

Segona planta del Palau de l'Abadia.
De 10:00 a 14:00 h i 14:00 a 20:00 h
Inauguració: Dissabte, 3 de setembre, a les 18:00 h
Organitza: Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses

XIV EXPOSICIÓ DE BONSAIS. LOCALS I COMARCALS.

Segona planta del Palau de l'Abadia.
De 11:00 a 14:00 h i 17:00 a 20:00 h
Inauguració: Dissabte, 10 de setembre, a les 11:00 h
Organitza: Bonsai Associació Santjoanina. Col·labora: Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses i Joan Cullerell

"dspr" EXPOSICIÓ DE PINTURES DE JORDI ISERN

Espai Art Abadia.
De 10:00 a les 14:00 h i de 16:00 h a 19:00 h
Organitza: Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses

ALTRES ACTIVITATS

Festa Mexicana "EL GRITO" 17 de setembre

A partir de les 10 h. Parades artesanes de productes mexicans a la Plaça Major / 10 h a 13 h. Taller d'ous de confeti i taller de dibuix per als més menuts / 12 h. Inauguració de l'estàtua "Pareja monumental" d'Enrique Carbajal, conegut amb el nom de "Sebatían", a la Coromina del Bac. Comptarem amb la presència del director de Serveis Territorials de Cultura a Girona, el Sr. Antoni Baulida i Casadellà i la Sra. Francisca Méndez Escobar, Cònsol Encarregada del Consolat General de Mèxic a Barcelona / 16 h. Trencament de pinyates / 17 h. Clàssiques de Mèxic a càrrec de "Veus del Ter del Ripollès" / 17:30 h. Espectacle artístic musical "Vámonos pa México", a càrrec de México Baila / 19 h. GRITO DE INDEPENDENCIA, a càrrec de la Sra. Francisca Méndez Escobar, Cònsol Encarregada del Consolat General de Mèxic a Barcelona / 19:10 h. Sardana "Un santjoaní a Mèxic", del Sr. Ramon Oliveras / 19:15 h. Mariachis a càrrec de México Baila.

Tots els actes són gratuïts i es realitzaran a la Plaça Major / Organitza: Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses. Col·labora: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Consolat General de Mèxic a Barcelona i Consell Comarcal del Ripollès.